

חיי שלמה בהשוואה לחיי דוד / ברוריה בן-דוד (וייס)
עם מות שלמה אחרי ארבעים שנות מלוכה נסקור את תקופת מלוכתו בהשוואה לתקופת דוד.

כיצד עלה דוד על כיסא המלוכה?

דוד לא היה בן מלך שירש את המלוכה אחרי מות אביו כשלמה בנו, רק אחרי מאבק קשה וממושך הצליח דוד לעלות על כיסא המלוכה.

ושלמה?

דוד המליך את שלמה בחייו בהסתמך על נבואת נתן. הוא קיבל את המלוכה כיוורש עצר ללא מאבק, פילוג או קרבות.

מה ידוע על חיי דוד בילדותו?

דוד היה צעיר בניו של ישי. הוא היה רועה צאן.

מה ידוע על חיי שלמה בילדותו?

שלמה היה אהוב על אביו המלך, גדל בחצר מלוכה שבע תפנוקים וכבוד. לעומת השלום והשלווה שבהם עברו ימי ילדותו ובחרותו של שלמה, חייו של דוד היו סוערים ומלאי סכנות. כל חייו של דוד היו שלשלת בלתי פוסקת של מאבק ומלחמות על קיומו. במשך שנים רבות ריחפה על ראשו הסכנה להיהרג בידי שאול שרדף אחריו ללא הרף. המאבק בין בית דוד ובית שאול ויורשיו נמשך זמן רב עד שנעשה דוד מלך על כל יהודה וישראל.

האם ימי מלוכתו של דוד עברו בשלווה וביטחון?

לא, דוד ניהל מלחמות רבות להרחבת גבולות ארצו. הוא נלחם בפלשתים, ביבוסים לכיבוש ירושלים, בארם, באדום, במואב ובבני עמון, בארם צובה וארם דמשק. ולאחר שהכניע את אויביו לא ידע מנוחה בגלל המרידות, מרד אבשלום ומרד שבע בן בכרי שניסה להחזיר את המלוכה לבית שאול. גם כאשר שכב על ערש דווי הייתה סכנה למלחמת אחים בגלל ירושת כיסא המלוכה. לא כן היה גורלו של שלמה. ראשית מעשהו של שלמה היה להיפטר מיריבים ומתחרים בכוח. השלווה והביטחון בימי שלמה הושגו ע"י ניצחונותיו וכיבושיו של דוד בארם, בעמון, במואב, באדום ובפלשתים. הפחד מפני פלישת אויב מבחוץ פג לגמרי. שלמה ירש מאביו ממלכה שהשתרעה מהפרת ועד גבול מצרים (ה, א). הוא קיבל מאביו ממלכה גדולה ונרחבת ושלטון מבוסס. גם בארצות הכבושות עבר דבר חילופי השלטון בשלום, חוץ משני מקרים התבססות רזון בן אלידע בארם דמשק וניסיון של מרד באדום שנתמך בידי המצרים, כנראה באחרית ימי מלוכתו של

שלמה. כפי הנראה היה זה מרד נפל. אדום נשארה כנועה ליהודה עד ימי יהורם בן יהושפט.

חיי דוד ושלמה לא היו דומים כלל זה לזה, אך בפעולה אחת לא נבדלו זה מזה, האחד המשיך את מפעל חייו של השני בפיתוח ירושלים כעיר הקודש וכמרכז דתי לאומי. דוד הוא שהעביר את ארון ה' בחגיגות רבה, וקנה מיד ארונה היבוסית את הר הבית, ובמקום הזה המשיך אח"כ שלמה את מפעלו של אביו והקים את בית המקדש, מפעלו החשוב ביותר של שלמה התאפשר רק בעזרת החומרים והאומנים שסיפק לשלמה חירם מלך צר, אשר חידש את הברית עם שלמה. שלמה גם השלים את מעשי דוד אביו בהפיכת שבט לוי לפקידי הממלכה (דה"א כו לב) ולחלוקת תפקידיהם בבית המקדש. בהפיכת הלויים לפקידי המלך השיגו דוד ושלמה שלוש מטרות: יישוב שבט לוי מחוסר הקרקע בערי לויים מיוחדות, בעיקרן היו אלה ערים כנעניות שכבשן דוד (יהו' כא א-ב), ועם הושבת הלויים בהן הוכנסה לתוכן אוכלוסיה ישראלית חשובה, והשבט נקשר ביחסי נאמנות אל בית המלוכה שיישב אותם ונתן להם נחלאות קבועות.

שלמה ביסס את המלוכה ועשאה למעצמה חשובה. עד תקופת דוד היה עם ישראל עם חקלאי קטן ודל בלתי נחשב בין העמים, ובימי שלמה נעשה בעל חשיבות כלכלית ותרבותית ולדוגמה לכל העולם הקדום כמצרים וצור שנחשבו לממלכות גדולות מאד.

ארגון המנהל הממלכתי השתכלל בימי שלמה, גם החלוקה לנציבויות, ועל הנציבים היה לכלכל "חודש בשנה" את בית המלך ואת צרכי החצר.

שלמה טרח לא רק לרווחתם של בני ממלכתו, לביטחונם ולשלומם, אלא גם לדברים שברוח ובמוסר. משפט ושלוה לכל באי עולם יסודם בחכמת שלמה ופרסומה ובהוראתה לחכמי העולם. שלמה חיזק ברית אחים עם פרעה ועם חירם מלך צר, גם טרח בפיתוח הכלכלי של הממלכה בבניינה וביישובה של הארץ. ברחבי הממלכה בנה שלמה מספר רב של ערים בהיקף ובתנופה שלא נודע בישראל לפניו ולא אחריו. חלו תמורות בכלכלה. התפתחה החקלאות, השתכללה המלאכה. שלמה פיתח את המסחר והספנות, בימיו הפליגו ספני ישראל לימים רחוקים ולארצות נכר וספינותיהם חזרו עמוסות כל טוב. התרבו אוצרות הממלכה.

מצב הרווחה משתקף בסיפורים על הנחשת הרבה, הזהב, הכסף, דברי המותרות וחפצי הערך האחרים, ובביטויים המופלגים על הארזים שנחשבו כשקמים, ועל הכסף שנחשב כאבנים ולא נחשב בימי שלמה לבעל ערך מיוחד.

המקרא תולה את הרווחה בימי שלמה בחכמתו, שהייתה למעלה מחכמת ארצות הקדם. בעיקר נתפס שלמה כשופט חכם הן בעשיית דין והן בכינון משפט וצדק. אחד האולמות החשובים בבית המלך שהיה סמוך למקדש נקרא "אולם הכסא".

מה היה החיסרון בכל התפארת והגדולה של שלמה?

שלמה הלך בדרכם של מלכי קדם שכל גדולתם ותפארתם הוקמה על יסוד העבדות. הוא ביסס את כל עבודת המשק הממלכתי, בבניין, במסחר ובספנות על עבדות וגביית מסים כבדים. הוא לא עמד על כך שעם ישראל אוהב החופש שונה מן העמים האחרים ולא יישא בעול כל הימים. שיטת העבדות הביאה לתוצאות הרסניות. בייחוד גדלה סכנתם לאחר מות המלך, אז היה העם מוכן להתפרץ בפני בן המלך הצעיר והבלתי מנוסה.

על מעמדה הבינלאומי המיוחד של ממלכת שלמה בין מדינות המזרח הקדמון מעידים לא רק שלטונה על פני שטח נרחב מן נהר מצרים עד הפרת, והמונופול שלה על הסחר הבינלאומי של מוצרי מותרות סוסים ומרכבות, אלא גם מדיניות הנישואין שלו. הרמונו הגדול של שלמה היה קשור במדיניות של חיתון עם מלכי הארצות השכנות, על מעמדו המיוחד מעידים נישואיו עם בת פרעה, מאורע חד פעמי שבת פרעה נישאה לאיש נכרי.

אך במעשיו עבר שלמה על שלושת האיסורים המיוחדים למלך כפי שהם מפורשים בספר דברים (יז טז-יז). הנשים הנכריות הטו את לבב שלמה בזקנתו. קריעת הממלכה מידי בית דוד היא תוצאה ישירה מחטאותיו.